

wikiHow

Spreken in het Ervaringshuis

logopedie

De logopedist en het Ervaringshuis

Minneke Cools, logopediste

Het heersende beeld dat mensen hebben van een logopedist was (en is veelal nog), dat je daar 'netjes' leert praten. Soms gebeurt het nog zo dat de 'praatjuf', samen met een kind aan een tafeltje gezeten, hem met hulp van plaatjes aanzet tot het voor- en nazeggen van woordjes. In die schoolse wijze om kinderen (beter) te leren spreken was ik ook opgeleid, maar die manier heeft mij nooit aangesproken.

Als logopedist ben je opgeleid in het behandelen van alle mogelijke spraakproblemen, en als er, zoals bij volwassenen en grote kinderen meestal wel enige motivatie is (op te wekken), dan kan zo'n schools stramien wel werken, maar bij jonge kinderen ligt dat echt anders.

Heel jonge kinderen

En daarbij nog de moeilijkheid, dat ik in mijn ziekenhuispraktijk de meeste jonge kinderen verwezen kreeg wegens 'niet praten', en dan gaat het om heel jonge kinderen, van soms nog geen twee jaar oud. Dit bleek dus óók mijn vak te zijn, maar een onderdeel waarin ik eigenlijk nauwelijks was opgeleid en waarin ik dus mijn eigen weg moest zien te vinden. Dat betekende bij elk kind een zoektocht van onderzoeken, kijken, luisteren, observeren, en vooral veel spelen. Op de grond - met mooi spelmateriaal. Kijken hoe ik het kind kon uitlokken tot *interactie*. En dat betekent véél meer dan taal of spreken alleen ! Geluid, oogcontact, een gebaar, een lach, initiatief gaan nemen.....

Veel daarvan ging intuïtief, want een andere richtlijn was er nauwelijks. Maar daardoor vond ik wel openingen en mogelijkheden om verder te komen. De moeder zat dan op de bank in mijn praktijkruimte toe te kijken wat er daar op de grond allemaal gebeurde – bezorgd, verbaasd, soms gefrustreerd en dan weer verrast.

Het was maar zelden dat er écht iets 'mis' bleek te zijn, zoals bijvoorbeeld een ernstige spraak-taal-stoornis door een oorzaak in de hersenen. Of een probleem met het gehoor – (tegenwoordig wordt dit echter al in de babytijd ontdekt).

Druk vanuit bezorgdheid

Maar meestal bleek er niets mis te zijn met de voorwaarden om tot spreken te komen en leek het probleem vooral te zitten in de wisselwerking tussen ouder (meestal moeder) en kind. En dan gaat het vooral om de (te) impliciete aanmoediging om te gaan praten, wat nogal eens als erg dwingend overkomt. Een bijna onophoudelijk vragen en aansporen heeft dan meer weg van een intensieve taaltraining met hun kind dan het de ruimte geven zich te ontwikkelen. Die druk vanuit zulke "wat is dit? wat is dat?!.....- moeders", zoals ik ze noem, komt vooral voort uit bezorgdheid dat er iets mis zou zijn met hun kind, dat het 'achter' zou zijn, en daardoor is dit ouderlijk gedrag wel te begrijpen, maar bij sommige kinderen werkt dit echt niet.

Door er juist niet 'bovenop te zitten', maar het kind in samenspel ruimte te bieden, kwam interactie op gang, en voorzichtig ook wat 'talige' interactie. Helaas bood mijn kleine praktijkruimte vaak toch wat te weinig ruimte en mogelijkheden om dit groeiproces in mijn eentje effectief aan te kunnen pakken. Maar ik had het geluk in een ziekenhuis te werken waar de kinderartsen nauw samenwerkten met een orthopedagogisch team, dat in een 'ervaringshuis' mogelijkheden had gecreëerd, die een prachtige aanvulling gingen betekenen voor mijn eigen praktijk.

‘Ruimte’ & eerst ‘mee-bewegen’

De eerste keer dat ik door het poortje ‘het Huisje’ binnen ging, voelde ik meteen al dat daar een wereld aan nieuwe mogelijkheden lag. Tegelijk was het voor mij heel spannend, al kon ik niet precies duiden wáár dat nou in zat, wat er nu precies gebeurde, het hoe en waarom..... Maar doordat orthopedagoge Annie Kluitenberg enthousiast vertelde over de ruimte en de ideeën achter de verschillende vertrekken en haar visie op ontwikkelingsproblemen en ouder-kind problematiek met ons deelde, kreeg ik hier geleidelijk aan een betere voorstelling bij. Door voortaan met ‘mijn kind en moeder’ in ‘het Huisje’ te gaan spelen, en daar gebruik te kunnen maken van de ruimtes en de interactie met andere kinderen, kon ik op een nog speelsere en indirecte manier tewerk gaan. En zo kon ontstaan wat in mijn praktijkruimte veel moeilijker ging: interactie via kijken, horen en begrijpen, naar imiteren, naspelen, napraten .....en uiteindelijk spontaan communiceren - en alles daar tussenin. En dit alles met de moeder op veilige afstand, dus zonder haar toch wat dwingerige invloed). Daar kon zij de gedragingen van haar kind toch observeren, en zien dat er wezenlijk wat gebeurde via spel, ook in taal. Van daaruit kon zij ook geleidelijk gaan ‘invoegen’ in mijn spel met het kind. En tenslotte: dit spel ook samen kunnen spelen én het ook thuis kunnen voortzetten.

De essentie van deze aanpak is om eerst met het kind mee te doen, mee te bewegen, het te ‘volgen’. Deze benadering, niet direct op het probleem gericht, is meer indirect. En zo’n indirecte toenadering blijkt bij zulke kinderen de beste manier om taal en reactie uit te lokken. Hoe zoiets verloopt, kan ik het best illustreren aan de hand van een voorbeeld: Eerst volg ik het kind in zijn handelingen, wat hem vertrouwen geeft. Maar daarna weef ik hier zelf wat eigen handelingen in. Wat er dan vrijwel steeds gebeurt is, dat het kind dan ook mijn handelingen gaat imiteren, waardoor er als vanzelf een samenspel ontstaat. Hierin maak ik dan gebruik van de imitatiefase waarin juist zo’n jong kind zit. Vervolgens voeg ik simpele taal toe in de vorm van enkele woordjes om het spel te begeleiden. En dan ineens gaat het kind náást het spel / de handeling / de beweging óók uit zichzelf mijn begeleidende taal imiteren:

Voorbeeld indirecte benadering

Voorbeeldspelletje : *“Een koe die alle bakjes leeg eet”*.

Op de grond staan een houten koe en een paar etensbakjes. Ik pak de koe, en laat hem uit een bakje eten. Dan het volgende bakje etc. Eventueel maak ik een *“lekker”-geluidje* er bij of zeg *Mmmmm !*

Vervolgens nodig ik het kind uit: jij ook? Ik geef hem de koe als hij het zelf niet pakt, of doe het hele spel nog eens. Uiteindelijk gaat elk het kind meespelen, waarop ik taal kan toevoegen:

-*“Eten! Eten!”* of *“Hap”*. Een voor hem bekend woordje, welk maakt niet uit. Het wordt steeds herhaald bij elke eethandeling.

Dan ineens (soms al heel snel, soms pas na een paar weken...) zegt het kind ook *dit woord* bij de handeling. Een magisch moment ! En dus zonder dat ik daar om vroeg, en al helemaal zonder een zweem van dwang.

Want een kind dat wat overgevoelig is voor dwang, voelt zulke druk feilloos aan en sluit zich dan. Wat tot gevolg heeft, dat de moeder die vaak alleen maar het kind tot praten probeerde te bewegen door te vragen "wat is dat?" of "zeg dan!!....." gefrustreerd en geërgerd raakt, met de daarbij horende dwingende ondertoon.

Na dat eerste woordje breidt ik dit uit met nog één woordje, bijvoorbeeld: *“die eten”*.....

En vervolgens naar (bijvoorbeeld) : *die óók eten!.....Koe eten!*

Dit imitatieprincipe kun je bij allerlei spelletjes en activiteiten gebruiken. Als het kind eenmaal begint met de losse woorden, gaat het langzaam zijn taal uitbreiden naar twee- en meer-woordzinnnetjes – en zo verder. Ieder kind heeft hierin zijn eigen tempo. Het is zaak dit te volgen.

Buiten gebaande paden

Niet verwonderlijk, dat een nogal dwingende toon van moeder ook mij nogal eens raakte als ik schijnbaar 'alleen maar wat zat te spelen' met haar kind, terwijl de moeder echt wat anders verwacht had, namelijk 'spraaktraining' op de geijkte manier van voor- en nazeggen of met plaatjes. Vaak leverde dit dan ook voor mij best een spanningsveld op met de moeder, wat me aanvankelijk best wat onzeker maakte: Klopte het wel wat ik deed? Ging dit wel goed? Maar binnen het Ervaringshuis vond ik de bevestiging / herkenning van mijn idee van de indirecte benadering. Het volgen, uitlokken, afwachten, uitnodigen, geduld hebben, zonder enige dwang. Ik voelde me gesteund in mijn manier van werken, het paste helemaal.

Over het gebeuren in het Ervaringshuis en de werking ervan kan ik hier kort zijn, omdat hierover in deze website al genoeg verteld wordt. Het zijn het veilige gevoel en de diversiteit aan mogelijkheden die ruimte bieden. En zo komt het ene kind los bij het klimhuisje, de ander in een meer intiem donker hoekje om een klein spelletje te doen, en weer een ander bouwt een enorme spoorbaan juist in nabijheid van zijn moeder.

Voor mij was het heel leerzaam om in deze ruimte te experimenteren met de omgang tussen kind en ouder. Dit in een veilige omgeving die ook in figuurlijke zin ruimte bood, en waarbij de ideeën van Annie Kluitenberg hielpen om te duiden en te verklaren waarom iets wel of niet werkte. Dan keken we samen naar een kind en zei zij ineens (buiten gehoorsafstand): "kijk eens, kijk eens....." en dan duidde ze wat er gebeurde, hoe er onzichtbare communicatielijntjes liepen tussen ouder en kind, of met iemand anders. En wat dat deed met hen. Het onzichtbare werd ook voor mij wat zichtbaarder.

Ik leerde er nóg beter door observeren - in al zijn facetten. En daarmee leerde ik ook beter naar mezelf te kijken, en het te herkennen als ik zélf eigenlijk teveel wilde of vond dat het sneller moest. Want ook dat voelt een kind blijkbaar toch als – impliciete – dwang, en dan merkte ik dat alles ineens stroef verliep. Daardoor kon ik ook veel beter aan de moeder overbrengen waaróm ik iets deed en waarom het werkte (niet altijd natuurlijk, het blijft zoeken..!).

De respectvolle wijze waarop in het Ervaringshuis werd omgegaan met het onvermogen van de ouder of met de schijnbaar vastgelopen situatie, daarin mogelijkheden zien, maar niet oordelen – geen etiket opplakken, dat vond ik bijzonder en vind ik nog steeds heel belangrijk.

Als professional vond ik het een verrijking om met andere professionals te mogen samenwerken. De wisselwerking die tussen Annie, mij en de andere medewerkers ontstond, waardoor je ook meekeek bij vragen rond een ander jong kind in 'het Huisje', bijvoorbeeld een kind met eet-en drinkproblemen.

Maar ook de samenwerking met de fysiotherapeuten bleek vruchtbaar: spreken is een vorm van bewegen, en in een beweging kan veel gezegd worden. Samen denken vanuit de totale ontwikkeling – elkaar versterken en zo ook van elkaar leren.

Om met zo'n brede en open blik naar een kind te mogen kijken, dat heeft mij ook in professioneel opzicht veel gebracht, en daarmee aan de kinderen en hun ouders. En niet alleen voor de jonge leeftijd, want deze vaardigheden, wijsheden en inzichten zijn voor mij heel waardevol gebleken bij de behandeling van mensen van álle leeftijden. Elke mens heeft er baat bij als eerst naar hem geluisterd wordt. Even afwachten, eerst volgen, en een niet te directe, respectvolle en uitnodigende benadering, daar is iedereen mee gebaat.